

De actualiteit van de Dordtse leerregels

Hoe ‘remonstrants’ zijn PKN-dominees? Hoezeer kunnen zij zich nog vinden in de calvinistische opvattingen over de uitverkiezingsleer en belijdenisgeschriften? De IKON-website Kerknieuws.nl wilde naar aanleiding van het Calvinjaar (2009) en het Arminiusjaar (2010) kijken hoe groot de kloof, die met de Dordtse Leerregels wordt geschapen, tegenwoordig nog is. Zijn de verschillen die toen werden opgeschreven, nog steeds levendig?

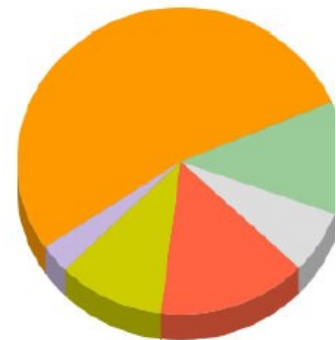
Voor dit onderzoek zijn 1000 predikanten uit de PKN aangeschreven. Een kleine 400 predikanten vulden de enquête in.

Bij de resultaten wordt onderscheid gemaakt tussen predikanten uit de vrijzinnige hoek, het midden van de kerk, de evangelische hoek, de orthodoxe hoek en de gereformeerde bond. Daarnaast werd ook gevraagd naar leeftijd (36 procent t/m 40 jaar, 71 procent 41 t/m 60 jaar en 20 procent 60+), geslacht (83 procent is man) en kerkgezindte voor 2004 (59 procent hervormd, 40 procent gereformeerd, 1 procent luthers).

Waar plaatst u zich binnen de kerk?

Antwoordmogelijkheid	Aantal	Percentage
Vrijzinnige hoek	45	12%
Midden van de kerk	201	53%
Evangelische hoek	12	3%
Orthodoxe hoek	40	11%
Gereformeerde Bond	56	15%
Anders, namelijk	24	6%

Het onderzoek bestaat uit tien stellingen waarop gereageerd kan worden (helemaal mee eens, beetje mee eens, neutraal, beetje mee oneens, helemaal mee oneens).

De eerste zes stellingen richten zich specifiek op de artikelen tegen de remonstranten. De thema's die in deze stellingen aan de orde worden gebracht, zien we terug bij de artikelen. De laatste vier stellingen richten zich op een ander remonstrants standpunt: namelijk dat dat geloofsbelijdenissen menselijke teksten zijn.

Over het hele onderzoek gezien:

We zien bij de jonge predikanten (t/m 40 jaar) een grotere ‘calvinistische’ groep en een grotere groep die minder duidelijk stelling neemt (beetje mee eens/oneens) ten opzichte van de oudere predikanten.

Een dergelijk verschil zien we ook tussen de mannen en vrouwen, waarbij de ‘calvinistische’ hoek bij de mannen steeds groter is dan die bij de vrouwen.

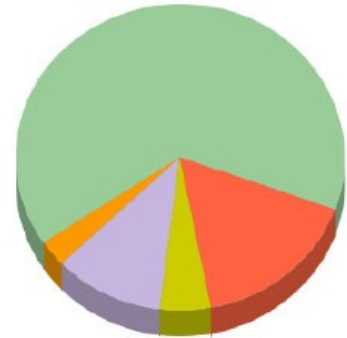
Als we kijken naar kerkgenootschap voor de kerkvereniging (2004) zien we ook dat de calvinistische hoek bij de hervormden over het algemeen groter is dan die bij de gereformeerden.

Grofweg gezien neigt steeds zo'n 60 procent van de predikanten naar de remonstrantse hoek tegenover 20 procent naar de calvinistische hoek.

Stelling 1

God heeft al vóór de Schepping bepaald wie in de Hemel komt en wie niet

Antwoordmogelijkheid	Aantal	Percentage
Helemaal mee oneens	248	65%
Een beetje mee oneens	11	3%
Niet mee eens, niet mee oneens	41	11%
Een beetje mee eens	19	5%
Helemaal mee eens	63	16%

Toelichting:

De Calvinistische uitverkiezingsleer houdt in dat God al voor de Schepping heeft bepaalde wie uitverkoren is (en dus het geloof ontvangt en in de Hemel komt) en wie verworpen wordt. Dit staat bekend als de dubbele predestinatieleer.

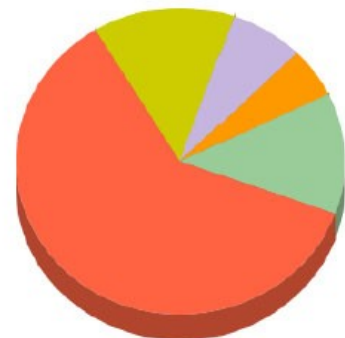
Een overgroot deel van de Protestantse dominees kan zich niet (meer) vinden in een dergelijke opvatting. 65 procent gaf aan het hier ‘helemaal mee oneens’ te zijn. Slechts 21 procent van de dominees is het hier wel mee eens, of een beetje mee eens.

Bij deze vraag bestaan weinig verschillen tussen dominees uit de vrijzinnige hoek en uit het midden van de kerk. Bij beide groepen is meer dan 80 procent het niet eens met deze stelling. Vooral dominees uit de Hervormde Kerk, en dan met name de Gereformeerde Bond kunnen zich wél in de stelling vinden.

Stelling 2

God laat mensen vrij om voor het geloof te kiezen

Antwoordmogelijkheid	Aantal	Percentage
Helemaal mee oneens	49	13%
Een beetje mee oneens	20	5%
Niet mee eens, niet mee oneens	28	7%
Een beetje mee eens	53	14%
Helemaal mee eens	232	61%

Toelichting:

Calvijn leerde dat God het geloof aan mensen geeft. Arminius voegde daar aan toe dat het aan de mens zelf is het door God gegeven geloof te accepteren. Met andere woorden: de mens kan het geloof ook weigeren.

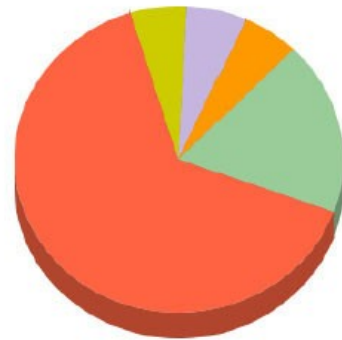
Driekwart van de dominees is het hier mee eens of een beetje mee eens. Dominees die het hier niet mee eens zijn, komen wederom voornamelijk uit de Gereformeerde Bond, maar we zien ook dat een klein deel uit de Gereformeerde Kerken komt.

Kijkend naar geslacht en leeftijd zien we steeds dezelfde uitslagen: vrouwen kunnen zich nauwelijks vinden in de calvinistische leer en jonge predikanten (t/m 40 jaar) over het algemeen meer dan oudere predikanten.

Stelling 3

Het idee dat God sommige mensen tot eeuwige verwerping heeft voorbestemd valt niet te rijmen met de voorstelling van een genadige God

Antwoordmogelijkheid	Aantal	Percentage
Helemaal mee oneens	70	18%
Een beetje mee oneens	21	5%
Niet mee eens, niet mee oneens	22	6%
Een beetje mee eens	21	5%
Helemaal mee eens	248	65%

Toelichting:

Arminius voegde een menselijke inbreng aan de uitverkiezingsleer toe, omdat hij meende dat de dubbele predestinatieleer in strijd was met een genadige God. Want hoe kan God goed zijn terwijl Hij zonder mogelijke inbreng mensen uitverkiest of verwerpt?

70 procent is het met deze stelling eens of een beetje mee eens. De tegenstanders van deze stelling komen wederom voornamelijk uit de Gereformeerde Bond en de orthodoxe vleugel uit de Gereformeerden Kerken. Opvallend: 11 procent van de vrijzinnigen is het niet eens met deze stelling.

Man/vrouw- en leeftijdsverschillen tonen geen bijzondere afwijkingen aan.

Stelling 4:

Jezus Christus is gestorven voor de hele mensheid

Antwoordmogelijkheid	Aantal	Percentage
Helemaal mee oneens	43	11%
Een beetje mee oneens	14	4%
Niet mee eens, niet mee oneens	45	12%
Een beetje mee eens	45	12%
Helemaal mee eens	235	62%

Toelichting:

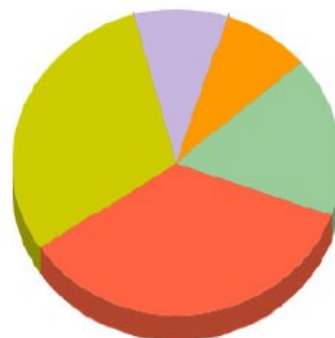
De dubbele predestinatieleer van Calvijn zorgt er voor dat Jezus Christus alleen gestorven is voor de mensen die God al heeft uitverkozen. Arminius zegt het anders: Jezus Christus stierf voor iedereen.

74 procent is het met deze stelling eens. Opvallend is dat de tegenstanders niet alleen uit de orthodoxe hoek komen (20 procent van de orthodoxen en bonders), maar ook uit de vrijzinnige hoek (16 procent van alle vrijzinnigen) van de kerk. Evangelische protestanten zijn vrijwel unaniem: allen zeggen het met deze stelling eens of een beetje eens te zijn.

Stelling 5

Een mens moet open staan voor de Heilige Geest, wil die zijn werk kunnen doen

Antwoordmogelijkheid	Aantal	Percentage
Helemaal mee oneens	65	17%
Een beetje mee oneens	33	9%
Niet mee eens, niet mee oneens	35	9%
Een beetje mee eens	116	30%
Helemaal mee eens	133	35%

Toelichting:

Arminius zegt dat mensen zich kunnen verzetten tegen de werking van de Heilige Geest. Dit valt samen met de opvatting dat mensen het door God aangereikte geloof kunnen weigeren.

We zien hier wat verschillen, in vergelijking met de andere stellingen. Dit kan mogelijk komen doordat het onderwerp 'Heilige Geest' lastig is.

De mensen die het niet eens zijn met de stelling blijven – net als bij de vorige stellingen - rond de 15 procent hangen. Maar slechts 35 procent is het hier wel mee eens. 30 procent is het er een beetje mee eens. Er wordt dus minder duidelijk stelling genomen.

Vooraf veel bonders kunnen zich niet in deze stelling vinden, terwijl veel evangelischen zich er wel in kunnen vinden. Oudere predikanten (60+) nemen het duidelijkst stelling: 47 procent is het met de stelling eens.

Stelling 6

Door zonden of nalatigheid kan een oprecht gelovig persoon alsnog afdwalen van God

Antwoordmogelijkheid	Aantal	Percentage
Helemaal mee oneens	63	16%
Een beetje mee oneens	46	12%
Niet mee eens, niet mee oneens	58	15%
Een beetje mee eens	103	27%
Helemaal mee eens	112	29%

Toelichting:

Calvijn leert dat God de mensen van tevoren uitverkiest. Dat betekent dus ook dat wanneer men eenmaal is verkozen, God niet meer kan/zal verwerpen. Arminius zegt het anders: je kan het geloof accepteren, maar je kan het ook weer weggooien.

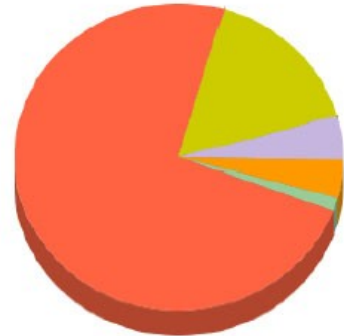
Slechts 29 procent zegt zich in deze stelling te kunnen vinden, tegenover 27 procent een beetje. Het andere uiterste (helemaal mee oneens) schommelt weer rond de 15 procent, maar de groep 'beetje mee oneens' is groter: 12 procent.

Vooraf bonders zijn het hier niet mee eens. Tussen mannen en vrouwen is er nauwelijks verschil.

Stelling 7

Geloofsbelijdenissen zijn menselijke geschriften en mogen daarom ter discussie worden gesteld

Antwoordmogelijkheid	Aantal	Percentage
Helemaal mee oneens	5	1%
Een beetje mee oneens	15	4%
Niet mee eens, niet mee oneens	18	5%
Een beetje mee eens	62	16%
Helemaal mee eens	282	74%

Toelichting:

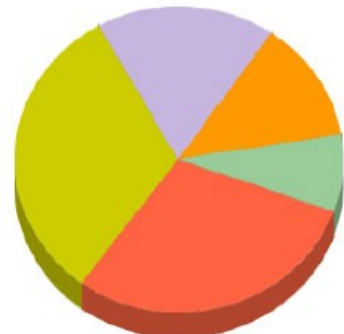
Tijdens zijn leven hamerde Arminius op een revisie van de Nederlandse geloofsbelijdenis. Dit leverde hem veel kritiek op omdat veel tijdgenoten de belijdenis een onaantastbare status gaven.

Slechts 5 procent is het hier helemaal of een beetje mee oneens; 74 procent is het er helemaal mee eens, en nog 16 procent een beetje mee eens. Het zijn overigens niet de bonders die het niet eens zijn met de stelling: dat zijn bijna allemaal predikanten uit het midden van de kerk (allemaal mannen, gereformeerden én hervormden, en bijzonder: allemaal 40+)

Stelling 8

Een eigen, persoonlijke geloofsbelijdenis geeft meer geloofsverdieping

Antwoordmogelijkheid	Aantal	Percentage
Helemaal mee oneens	32	8%
Een beetje mee oneens	49	13%
Niet mee eens, niet mee oneens	67	18%
Een beetje mee eens	122	32%
Helemaal mee eens	112	29%

Toelichting:

De remonstranten zeggen niet alleen dat een geloofsbelijdenis mensenwerk is, ze zeggen ook nog dat iemand zijn eigen geloofsbelijdenis mag opstellen.

Slechts 8 procent is het hier helemaal mee oneens. De grootste groep (32 procent) is het er een beetje mee eens. 29 procent is het er helemaal mee eens.

Vooraf vrijzinnigen zijn het er helemaal mee eens. In het midden van de kerk en de evangelische en orthodoxe hoek zijn ze voorzichtiger: daar is de groep 'beetje mee eens' het grootst. Niet verwonderlijk is dat 34 procent van de bonders het er helemaal niet mee eens is, of een beetje niet mee eens (29 procent).

Gereformeerden hebben vrijwel geen problemen met persoonlijke belijdenissen, net zoals vrouwen.

Stelling 9

De artikelen tegen de remonstranten zijn een onmisbaar onderdeel van de belijdenisgeschriften

Antwoordmogelijkheid	Aantal	Percentage
Helemaal mee oneens	185	48%
Een beetje mee oneens	49	13%
Niet mee eens, niet mee oneens	39	10%
Een beetje mee eens	41	11%
Helemaal mee eens	68	18%

Toelichting:

Deze artikelen tegen de remonstranten richten zich tegen de ‘remonstrantse ketterijen’ en zijn één van de protestantse belijdenisgeschriften.

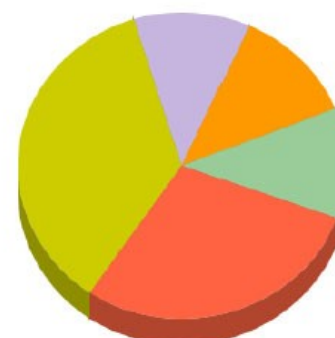
61 procent is het hier helemaal of een beetje mee oneens. Vooral orthodoxen en bonders zijn het hier mee eens.

Vrouwen hebben helemaal niks met deze artikelen. Slechts 5 procent hecht er veel of een beetje waarde aan.

Stelling 10

Een kerk kan niet zonder vastomlijnde geloofsbelijdenissen

Antwoordmogelijkheid	Aantal	Percentage
Helemaal mee oneens	45	12%
Een beetje mee oneens	47	12%
Niet mee eens, niet mee oneens	43	11%
Een beetje mee eens	137	36%
Helemaal mee eens	110	29%

‘Slechts’ 29 procent is het met deze stelling eens. Nog eens 36 procent is voorzigtiger en is het er een beetje mee eens. De overige groepen schommelen rond de 10 procent. Dus slechts 12 procent vindt dat de kerk zonder vastomlijnde geloofsbelijdenissen kan. Deze groep komt voornamelijk uit de vrijzinnige hoek.